

גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערכים בידי נחמה ליבוביץ השנה השלישית

20

כ"ה
פרשת זכור

כי הא (תשל"א)

א. שאלה כללית - השוה:

דברים כ"ה

יז

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתך מצרים.

יח

אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואחיה עיף ויגע ולא ירא אלקים.

יט

והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל איבויך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח!

ח

ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים.

יג

ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לבי הרב.

יד

ויאמר ה' אל משה כתב זאת לזכרון בפני ושים באזני יהושע כי כחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים.

טו

ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נטי.

טז

ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר.

(1) הסבר את ההבדלים החשובים בין שני המקומות מתוך אופים השונה של שני הספרים.

למה מובא אופן מלחמתו של עמלק (י"ח) בספר דברים ולא בשמות? למה מובא חלקו של יהושע במלחמה בשמות ולא בדברים?

(2) מהי הסתירה שבין סוף פ' י"ד בשמות לבין סוף פ' י"ט בפרשתנו, ומהי הדרך לישבה?

(3xx) הידועים לך עוד שני פסוקים בתורה העומדים ביחס כזה כפי שאנו רואים אותם ב"תמחה" - "מחה אמחה".

ב. י"ח אשר קרך בדרך

ספרי כי תצא קס"ז: "אשר קרך בדרך" - אין "קרך" אלא נזדמן לך.

תנחומא

כי תצא ט': ... ורבנן אמרי "קרך" - היקרך לפני אחרים. אמר ר' נחוניא: משל למה הדבר דומה? לאמבטי רוחתה, שלא היתה בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד וקפץ לתוכה, אע"פ שנכחה, הקירה (= צננה) לפני אחרים. אף כאן: כיון שיצאו ישראל מצרים הקבה"ו קרע היס לפנייהם ונשתקעו המצרים לתוכו, נפל פחדן על כל האומות, שנ' (שמ' ט"ו) "אז נבהלו אלוסי אדום...". כיון שבא עמלק ונזדווג להם, אע"פ שנטל את שלו מתחת ידם, הקירו לפני אומות העולם.

כי תצא (תשל"א)

רש"י

ד"ה אשר קרך: לשון מקרה. ד"א: לשון קור וחוס, צגנך והפשיך מרתחתך, שהיו כל האומות יראים להלחם בכם ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רוחחת, שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד, קפץ וירד לתוכה, אע"פ שנכוה, הקרה אותה בפני אחרים.

ראב"ע

מלבי"ם

ד"ה אשר קרך: מגזרת (בר' מ"ב כ"ט) "כל הקורות אותם". ... שעמלק לא היתה לו שום סבה מהסבות, שבעבורה ילחמו עם בעם, ממלכה בממלכה, שכל עורכי מלחמות יהיה לאחת מהסבות הבאות וכלם לא היו פה:

(א) שילחם על ארץ לכבשו להרחיב את גבולו, וזה היה בדרך, כי לא היו אז בארץ נושבת.

(ב) אם יקרב אל גבול ארצו שהוא ירא פן יירש את ארצו כמלחמת סיחון ועוג, וזה היה בצאתכם ממצרים.

(ג) אם עשו עמו מלחמה והתגרו בו, אבל הוא קרך בדרך דרך מקרה ולא שום ריב ביניכם.

(ד) להראות כוחו וגבורתו ואז ילחם פנים אל פנים, והוא ויזנב בך כל הנזשלים ואתה עיף ויגע.

(ה) בעבור הדת, שחושב שימצא חן בעיני אלוהיו אם יכחיד עם הבלתי מאמינים בו, אבל הוא ולא ירא אלוהים. ורק הסבה העצמית למלחמה זו היתה הכפירה באלוהים, כי אז "שמעו עמים ירגזון, חיל אחז...". וכל העמים האמינו בנפלאות אשר עשה ה' בימם ובמצרים והוא הקשיח לבו מיראת ה' ויאמר "לא הוא" ! ורצה להראות לכל יושבי תבל שאין יכולת ביד ה' להושיעם מידו ושכל הנסים הם מעשי להם וחכמת משה, ולפי זה היה עיקר מלחמתו נגד ה'.

(1) בכמה דרכים מתפרשת המלה "קרך" (הן במובן הדקדוקי והן בהוראה)? (סדר את המפרשים הנ"ל לקבוצות).

(2) בהתאם לפירוש "קרך" שונות הן האשמות נגד עמלק, אלו הן?

(3) כיצד עבד רש"י את לשון התנחומא, מה השמיט, מה שנה ולמה?

(4) למה לא הסתפק רש"י באחד משני פירושו - למה הביא את שניהם? (לפי הכלל שאין רש"י מביא שתי תשובות אלא אם כן לא נחה דעתו באחת מהן).

(5) במה שונה המלבי"ם מרש"י ובמה הוא מסכים עמו?

(6) במה סוטה המלבי"ם מן הפשט בפרושו ל"ולא ירא אלוהים"?

תשובות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר, יפתור כ"א לפי הכנתו.

שאלות וגם תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, ר' הצבי 10, ירושלים